

Lausunto

04.07.2025

Asia: VN/13739/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöstä. Kansainvälistä suojelua hakevalle, tilapäistä suojelua saavalle ja ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntaa, myönnettävää vastaanottorahan perusosaa ja ilman huoltajaa olevalle alaikäiselle myönnettävää käyttö rahaa sekä täydentävää vastaanottorahaa koskevien väliaikaisten säännösten voimassaoloa jatkettaisiin 11.6.2026 asti. Laki väliaikaisesta muutoksesta tuli voimaan 1.8.2024 ja se on voimassa 31.12.2025 saakka.

Vastaanotto- ja käyttö rahan määrää koskevat pysyvät lakimuutokset valmistellaan vastaanottodirektiivin täytäntöönpanoa koskevan vastaanottolain uudistamishankkeen aikana. Niiden on tarkoitus tulla voimaan 12.6.2026.

Helsingin kaupunki ei kannata esitystä ja viittaa aiempaan lausuntoonsa lain väliaikaisesta muutoksesta (Pormestari 12.3.2024 § 24) ja siinä esiin nostettuihin seikkoihin, joiden perusteella muutosta ei olisi tullut saattaa voimaan. Yhtenä keskeisenä perusteluna Helsingin kaupunki nosti esiin, että muutos kohdistuu erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin, kuten lapsiin, yksinhuoltajiin, ikääntyneisiin ja vammaisiin henkilöihin. Myös säästötavoitteiden todettiin olevan epävarmoja, sillä esityksessä ei huomioitu täydentävän vastaanottorahan myöntämiseen kohdistuvaa lisätarvetta ja siitä aiheutuvaa lisätyötä.

Esityksen perusteluissa (s.10) todetaan, että vastaanottorahan perusosan pienentäminen on lisännyt täydentävän vastaanottorahan kustannuksia. Edelleen perusteluissa viitataan

Maahanmuuttoviraston alkuvuodesta 2025 tekemään kyselyyn, jolla kartoitettiin vastaanottorahan pienentämisen vaikutuksia vastaanottokeskusten työhön ja asiakkaisiin. Vastausten mukaan täydentävän vastaanottorahan lisääntynyt hakeminen on johtanut vastaanottokeskusten sosiaalipalveluiden työmäärän merkittävään kasvuun. Vastausten perusteella 95 prosentille vastaanottokeskusten asiakkaista annetaan taloudellista neuvontaa. Johtopäätöksenä todetaan, että tämä on vähentänyt muihin sosiaalipalveluihin, sosiaalityöhön ja sosiaaliohjaukseen käytettävää työaikaa mukaan lukien vapaaehtoista paluuta ja kuntaan siirtymistä koskeva ohjaus sekä keskuksessa tehtävä moniammatillinen työ. Näitä perusteluosiossa esitettyjä tietoja ei ole hyödynnetty esityksessä.

Vastaanottorahan leikkaus on kohdistunut ennen kaikkea Ukrainan sotaa paenneisiin tilapäistä suojelua saaviin henkilöihin. Helsingin kokemusten mukaan heillä on korostunut tarve saada tietoa kuntaan siirtymisestä. Tulijat eivät aina ymmärrä vastaanottokeskuksissa alkuvaiheessa annettua tietoa stressin ja trauman vuoksi, jolloin oleellista olisi vastaanottokeskuksessa annettavan viestinnän lisääminen. Lisäksi mikäli vastaanottokeskuksessa ei pystytä vastaamaan esiin nousseisiin palvelutarpeisiin, niiden ratkominen jää kunnan ja hyvinvointialueen vastuulle. Pitkittyessään ongelmat voivat myös kärjistyä.

Esityksen perusteluosiossa kuitenkin esitetään arviona, että vastaanottorahaa koskevien väliaikaisten lakimuutosten voimassaolon jatkaminen tulee pitämään hallinnollisen työn ja tulkkaustarpeen määrän vastaanottokeskuksissa korkealla tasolla. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tilapäistä suojelua saavien kuntaan siirtymistä koskevaan neuvontaan ja muihin asiakkaiden palvelutarpeisiin ei jää riittävästi työaikaa. Tämä on valitettavaa tilanteessa, jossa kuntaan siirtymistä koskevaa ja muuta neuvontaa tulisi entisestään lisätä.

Pormestari 4.7.2025 § 39

Aaltio Hilla
Helsingin kaupunki, Kaupunginkanslia